

ĐANRIKO KAROFILJO
PENELOPINA DISCIPLINA

NASLOV ORIGINALA
GIANRICO CAROFIGLIO
LA DISCIPLINA DI PENELOPE

© 2021 by Gianrico Carofiglio
First Italian edition Mondadori Libri S.p.A.

Izdavač:
Imprimatur d.o.o.
Miše Stupara 4
Banja Luka
info@imprimatur.ba

Za izdavača: Boris Maksimović

Lektura: Marija Pejić, Sonja Lero Maksimović

Dizajn korica: Damir Omić

Grafička priprema: Sonja Lero Maksimović

Štampa: Skandi s.p.

Za štampariju: Mladen Spasojević

Tiraž: 500

Godina: 2022.

ISBN: 978-99976-53-33-8

Izdavanje ove knjige finansijski je podržalo
Ministarstvo prosvjete i kulture Republike Srpske i Ministarstvo vanjskih
poslova i međunarodne saradnje Italije.

Distributer za Srbiju:
BIBLIONER d.o.o.
Dunavski kej 12, 11000 Beograd
office@biblioner.rs
011/3284-094, 066/802-13-32

Đanriko
Karofiljo

PENELOPINA
DISCIPLINA

Preveo:
Boris Maksimović

KONAČNO JE NJEGOVO disanje postalo pravilnije. Udisao je kroz nos, a izdisao s jedne strane usta, kao nekakav mali instrument s mijehovima. Nije bio glasan, ne previše, bar ne kao drugi. U drugačijim uslovima, u nekom drugom životu, zaista bi bilo moguće da spavamo zajedno.

Pomislila sam na trenutak na sve ostale, na groteskne, skoro karikaturalne zvukove koje su neki ispuštali nakon što bi potonuli u teški san. Sjetila sam se jedne knjige koja je bila u bakinoj kući. „Zemlja uspavanki”. Ilustracija sam se sjećala jako dobro – bili su to stari crteži, knjiga je bila iz tridesetih godina – ali same priče tek nešto malo. Bio je tu nekakav čarobnjak koji je raspršivao prah kako bi uspavao malog glavnog junaka, jednog dječaka u smiješnoj pidžami. Kako bi bilo lijepo da ponovo imam tu knjigu. Da se vratim kući, da je listam kao što sam radila kad bih kao mala spavala kod bake, dok bi ona bila tu, a ne na putovanjima. Da se uspavam zamišljajući da će čovjek snova, sa svojim čarobnim prahom, doći i do mene. Uspavati se ne misleći ni o čemu. Mnogi se skoro parališu kad im naglo tražiš da izgovore neku želju. Da to pak pitaju mene, ne bih sumnjala ni oklijevala: da zaspim kao kad sam bila mala u kući bake Penelope.

Oprezno sam se izvukla iz kreveta pazeći da ne probudim muškarca. Kako se zvao? Alberto, možda, ali nisam bila sigurna, muzika je bila preglasna kad smo se upoznavali. Prikupila sam svoje stvari rasute između poda i fotelje i došla do WC-a.

Pustila sam tanki mlaz vode kako ne bih stvarala buku. Samo ono najnužnije. Kasnije ću se kod kuće istuširati i izbrisati i ovo iskustvo.

Iskustvo? Pazi na riječi. Iskustvo je kad nešto naučiš, kad si prisutna u nekoj situaciji, a ta situacija na tebi ostavi neki trag ili znak. To nije ono što se dogodilo maloprije.

Skoro sat vremena gimnastičkih performansi, u jednom trenutku čak i pred ogledalom. Tako da se mogu sjećati dobro, rekao je lažno promuklim glasom – vjerovatno je htio da to zvuči erotski – dok se kretao kao po nekakvom uputstvu ritmično naprežući hipertrofirane mišiće i posmatrajući svoj odraz. Ličilo je to više na takmičenje u bodibildingu nego na seks. Kada me je pitao da li sam ikad s nekim drugim muškarcem tako uživala, rekla sam sebi da je dosta. Odglumila sam orgazam prvog reda, s mnogo stenjanja i dahtanja, a u tom trenutku i on je osjetio odobrenje da okonča predstavu.

Nakon što sam se oprala, nisam odoljela iskušenju da otvorim ormariće pored ogledala. U onom desnom bila je tečnost za ispiranje zuba, ibuprofen, toradol, kapi za oči, kapi za nos, vitamini, omega 3, kurkuma, glukozamin, melatonin, razni prezervativi, uključujući i one s ukusom jagode, koji su me, srećom, mimoišli. Nešto skriveniji bili su levitra i minias. Minias je svakako bio razlog zašto je sada tako mirno

spavao. Za levitru nisam znala šta je pa sam – krajnje diskretno, znam – pročitala i sa etikete otkrila, bez pretjeranog iznenađenja, da se radi o „lijeku za erektilnu disfunkciju kod odraslih muškaraca”.

Čisto da završim inspekciju, bacila sam pogled i na drugi ormarić. Razni brijači, hidratantna krema, krema protiv bora, lifting za okoloočno područje, serum, naljepnice za uklanjanje podočnjaka, tečni puder, bronzer. Na unutrašnjoj strani vrata ormarića bila je nalijepljena stranica iz nekog časopisa sa listom vježbi facijalne gimnastike „za davanje tonusa mišićima lica i borbu protiv bora, tankih linija i ostalih znakova vremena”. Zamišljala sam ga kako vuče kožu prema sljepoočnicama da bi uklonio bore. „Kao kod Kineza, da se razumijemo”, sugerisao je autor članka.

U tom trenutku odlučila sam da bacim pogled i na ostatak stana. Kuhinja je bila krajnje uredna i čista. U frižideru je bilo nekoliko tetrapaka sojinog mlijeka, pileća prsa, probiotici, proteinske grickalice, napici za treninge, flaša šampanjca.

A tu je bila i teretana. Jedna prostrana soba s klupom, tegovima, bučicama, šipkama za povlačenje, švedskim ljestvama i boksterskom vrećom. Dnevna soba je bila veoma široka, s lijepim pogledom, novim, skupim i bezličnim namještajem. Na policama je bilo dvadesetak knjiga: fitnes, prehrana, self-help i Paolo Koeljo.

Prije odlaska, ušla sam u spavaću sobu, koja je bila u polumraku.

Približila sam se muškarcu koji je i dalje mirno spavao i koji je u meni, možda zbog toga, izazvao

nalet varljive nježnosti. Skoro da mi je došlo da ga pomazim, da ga poljubim za rastanak. To je potrajalo par sekundi. Onda sam mu mahнула, provjerila da li imam kod sebe telefon, biber-sprej, čarape s klikerima – a onda izašla.

Vrata zgrade zatvorila su se za mojim leđima, preda mnom je bio modri, prljavim svjetlima išarani Milano. Nije bilo prehladno, ali sad već, kako kažu, nikad nije prehladno.

Jedan beskućnik okružen kartonima spavao je u vreći za spavanje blizu ulaza u jednu banku. Nisam mogla da mu odredim godine, kao ni svim ostalima koji žive na ulici. Počela sam da posmatram beskućnike otkako su mi ispričali priču o jednom mom drugu iz gimnazije. Prvo gadan razvod, onda otkaz, nakon toga više nije mogao da priušti stan, a drugi nije mogao da nađe. Spavao je u jednom starom autu, jeo u menzama za siromašne, snalazio se kako je znao, uključujući i prosjačenje. Otkako sam čula za njega, pažljivo posmatram svakog beskućnika kojeg sretnem. U zapuštenim bradama, u gomili lica deformisanih od samoće, bijede, hladnoće i lošeg vina, tražim crte tog momka kojeg zapravo nikad nisam zaista upoznala. Išli smo u isti razred pet godina, ali ne sjećam se ni jednog jedinog puta da smo razgovarali. A sada bih ga željela sresti. Još jedna od mojih brojnih misli lišenih smisla.

Čovjek koji je te noći spavao ispred mene nije bio on. Ali uostalom, i da sam ga srela, ko zna da li bih ga uspjela prepoznati. Na kartonskoj kutiji je stajao natpis ispisan flomasterom: AKO ŽELITE,

OSTAVITE NEŠTO. ŽIVIM OD OVOGA. Sa zarezom i tačkom na pravom mjestu, uspravnim slovima, urednim i dječjim, kao da je napisano u trećem osnovne. Uzela sam jednu novčanicu od dvadeset evra i gurnula mu među prste. Ništa nije primijetio i nastavio je da spava.

Onda sam upalila cigaretu, stavila slušalice, potražila Nika Kejva i uz prve akorde pjesme „Into My Arms” krenula kući.

2

U Dijegov bar stigla sam par minuta prije jedanaest, taman prije dogovorenog sastanka. Iako novembarski, dan je bio posebno lijep i svijetao, sa svježim, ali ne i hladnim vjetrom. Vazduh je djelovao zaista čisto. Spavala sam samo nekoliko sati, ali sam se uprkos tome osjećala poprilično odmorno.

„Ćao, Dijego, je li slobodno?”

„Ćao, Peni, slobodno.”

Dugo vremena sam mrzila taj nadimak, a onda sam se navikla. Da me sad neko od mojih malobrojnih prijatelja zove Penelope, meni bi to bilo čudno.

„Za par minuta stići će jedan moj”, rekoh idući prema zadnjem dijelu lokala. Bila je to jedna manja prostorija sa dva stola, gdje skoro nikada niko nije ulazio.

„Provešću ga. Šta piješ?”

„Produženu američku kafu s prstom džeka.”

Dijego je pogledao prvo mene, pa sat, pa onda ponovo mene.

„Peni, tek je jedanaest...”

„Nisam se dobro izrazila, ja sam kriva, previše sam sažeta. Ponoviću, američku kafu u velikoj šolji pojačanu džekom denijelsom. Ako ti ga je nestalo, nema veze, može i neka druga marka. A sem toga, budi miran, svakako sam smanjila. Vjerovatno ništa drugo neću ni popiti do večeras.”

Otišla sam da sjednem nakon što sam okačila bundu na zid. Nakon par minuta stigao je Dijego s kafom. Popila sam gutljaj odmah kako bih provjerila da li je ispoštovao naručeno.

„Hoćeš da pojedеш nešto?”

„Hvala ti, doručkovala sam kod kuće, zdravo i bez burbona.”

Dijego je nastavio da stoji.

„Da li želiš nešto da mi kažeš?”

Pročistio je grlo. „Zar ne misliš da bi bilo dobro da popričaš s nekim?”

„Slušaj me, Dijego. Veoma cijenim tvoje prijateljstvo i tvoju brigu. Ali zaista, nemoj da se brineš. Stvari su pod kontrolom, a i potrebno mi je to. Uzmem koji tavor* manje, popijem koju čašicu više i tu priča staje.”

„Znam da je tebi džaba govoriti. Vidio sam i čuo gomilu ljudi s pričama koje su identične tvojoj.”

„Misliš na alkoholičare?”

„Oni koji imaju nekakvih problema s alkoholom prvo negiraju da problem uopšte postoji. A onda polako postanu... to što si ti rekla. Zar je teško popričati s nekim o tome?”

* Tavor je jedan od najpropisivanih psihijatrijskih lijekova čiji je aktivni sastojak lorazepam, koristi se za liječenje anksioznosti i nesanice. (prim. prev.)

Osjetila sam kako me preplavljuje nalet nestrpljenja. Jedva sam ga iskontrolisala, pazeći da ne prijeđe u uobičajenu bijesnu reakciju. A to ne bi bilo pošteno. Mnogi samo žele da ti drže pridike. Istresaju na tebe sopstvenu potrebu da se osjete boljima. Ali ne i Dijego, on je zabrinut. Nije zaslužio da vidi onaj gori dio mene. Duboko sam udahnula.

„U redu, Dijego. Može biti da si u pravu, želim da priznam da s moje strane postoji porok u najavi. Obećavam ti da ću o tome ozbiljno razmisliti, to jest, popričaću s nekim. Ali sada idi tamo jer treba da radiš, a uskoro ću i ja.”

Dijego je izgledao kao da je na korak da kaže nešto. Onda je jednostavno klimnuo glavom, okrenuo se i otišao u drugu prostoriju. Uzela sam veliki gutljaj kafe, govoreći sebi da je ne smijem popiti odmah. Dijego bi me ubio pričom prije nego što mi spremi još jednu.

Nakon par minuta pojavio se čovjek kojeg sam čekala. Visok, dosta mršav, ali je djelovalo kao da to nije prirodna mršavost. Sako mu je bio poveliki: ili je bio na prilično jakoj dijeti ili se desilo nešto gadno.

„Dobar dan. Gospođa Spada?”

„Dobar dan. Raskomotite se”, rekoš pokazujući rukom na stolicu prekoputa moje, na drugom kraju stola. Oprezno je sjeo, kao da se boji da će stolica pući pod njegovom težinom. Onda je ponovo ustao i stisnuo mi ruku.

„Mario Rosi”, predstavio se. A onda je ispalio pošalicu, ko zna koliko puta ponovljenu: „To je moje pravo ime, nije pseudonim.”

Izvukla sam jedan kurtoazni osmijeh koji je nestao već sljedeće sekunde. „Hoćete li kafu?”

„Već sam tri kafe popio jutros. Bolje da ne pretjerujem.”

„U redu. Dakle, recite.”

„Vjerujem da vam je Filippo Canardi najavio moju posjetu.”

„Da, ali mi nije rekao razlog.”

On je mehaničkim gestom popravio čvor na kravati koji je bio zaista loše i labavo napravljen. Pročistio je grlo.

„Prije više od godinu dana moja žena je ubijena.”

Prije tačno godinu, jedan mjesec i tri dana, njegova žena Đulijana Baldi jedne večeri se nije vratila. Često se dešavalo da zakasni. Bila je fitness instruktorka, radila je uglavnom kao lični trener i povremeno bi išla klijentima kući, nekad čak i kasno. Ponekad je izlazila s prijateljicama, ali ako bi kasnila, uvijek bi javila.

Ali te večeri, 13. oktobra 2016, nije se vratila niti je rekla da će zakasniti. Njen broj je bio nedostupan. On, Mario Rosi, zvao je teretanu. Oni su zatvarali i rekli su da tog popodneva nisu vidjeli Đulijanu. Nije bilo njenih treninga, a očigledno nije imala ni neki privatni termin zakazan kod njih. Možda je išla kod nekog klijenta, ali oni nisu znali ko bi to mogao biti. Ne, nisu imali spisak njenih privatnih klijenata, teretana je uzimala procenat od onih koji su dolazili tamo da treniraju, a za sve ostale to je bila privatna stvar između polaznika i trenera.

Kad je postalo baš kasno, Rosi je otišao u policiju, sačekao je podosta ispred kancelarije za prijave

i na kraju je uspio popričati s inspektorom. Sve u svemu, policajac je imao razumijevanja, rekao je da se radi o punoljetnoj osobi i da oni ne mogu tu mnogo šta učiniti, ne može se čak isključiti opcija ni da je svojevoljno otišla. U svakom slučaju, on je uzeo prijavu i proslijedio informaciju jedinicama na terenu. Onda će proslijediti informaciju u tužilaštvo i dežurni tužilac odlučiće da li je moguće zatražiti listing poziva ili neke druge istražne radnje.

Ali za to neće biti vremena. Narednog dana ženino tijelo biće pronađeno u nenaseljenom dijelu periferije Rocana.

„Ko ju je pronašao?”

„Neki penzioner koji je šetao psa.”

Mario Rosi je pričao priču s nekom čudnom distancom. Ili preciznije, s nekom vrstom neutralnosti, bez emotivnih oklijevanja. Koristio je veoma prigodne izraze, tražio je najpogodniju riječ da opiše ono što mora. „Nenaseljeni dio”, na primjer. Pretjerana jezička preciznost svjedoka, koji bi morao biti emotivno uključen u ono što priča, uvijek je detalj koji treba pribilježiti, ali ne tako da se automatski izvlači zaključak da je u pitanju laž. Treba biti oprezan sa istražiteljskom intuicijom, treba paziti da se odmah ne skače na zaključke preko lingvističkih pokazatelja. Zapravo, treba biti pažljiv da se odmah ne skače na zaključke i tačka, sa lingvističkim pokazateljima ili bez njih. Pričati na jedan način može značiti nešto, ali isto tako, ponekad može biti i potpuna suprotnost.

Ako slušaš svjedoka i on se znoji, blijed je, dakle, pokazuje znake nervoze ili straha, to može značiti

da laže, ali isto tako može značiti da je, budući emotivna osoba, pod stresom zbog cijele te situacije. Za jednog policajca, karabinjera ili tužioca koji ispituje svjedoka, bavljenje teškim ili najtežim događajima na kraju postane stvar rutine. Za svjedoka je to jedinstven i potresan događaj, nešto što mu se vrlo vjerovatno nije dogodilo ranije i vrlo vjerovatno se neće ponoviti. Dakle, određeni pokazatelji – bljedilo, znoj, kršenje ruku ili, kao u Rosijevom slučaju, jezička preciznost i distanca – moraju izazvati pažnju ako već ne sumnju. Ali ne bi smjeli da te natjeraju da naprečac zaključuješ. Takvo zaključivanje je kao da na glavu staviš oglav s viziorom koji te i bukvalno sprečava da vidiš sve ono što dovodi u pitanje tvoje zaključke, a što bi moglo biti od presudnog značaja.

Znači, veoma precizne riječi kod nekog svjedoka koji bi morao da bude emotivno uključen mogu da ukazuju na laž, ali isto tako mogu izražavati pokušaj odbrane od bolnog uticaja traumatičnog iskustva. Hladan i distanciran jezik, kao onaj u zapisnicima, da se razumijemo, dozvoljava da držimo patnju pod kontrolom. Svako se brani od bola i straha kako zna i umije.

„Ko je intervenisao na licu mjesta?“, upitala sam.

„U kom smislu?“

„Hoću da kažem, da li su stigli karabinjeri ili policija?“

„Policija.“

Rosi se zaustavio, djelovalo je kao da očekuje još neko pitanje.

„Nastavite, slušam vas.“

Stigla je policija, onda je stigao i patolog, a na kraju i zamjenik dežurnog tužioca. Već i površnom analizom bilo je jasno da je smrt nastala kao posljedica pucnja iz pištolja u glavu i da žena nije umrla tamo gdje je pronađeno tijelo. Hipostatičke mrlje ukazivale su na to da je, u satima koji su uslijedili nakon događaja, tijelo bilo u drugačijem položaju u odnosu na onaj u kojem je pronađeno.

„Da li je imala telefon, novčanik ili eventualno nekakve druge vrijedne stvari?”

„Ne. Ni telefon, ni novčanik, ni nakit.”

„Burmu?”

„Nije je nosila.”

„Da li je bilo drugih znakova nasilja sem te rane?”

„Ne. U autopsiji stoji da je bila likvidirana”, rekao je baš *likvidirana*, tipično za zapisnike i izvještaje s autopsije, „samo jednim pucnjem iz vatrenog oružja u glavu i da je smrt nastupila istog trenutka.”

Zadnje riječi izgovorio je uz skoro osjetno olakšanje. Mora da je to sam sebi ponovio mnogo puta, da njegova žena bar nije patila kad je bila ubijena.

„Projektil?”

„Kalibar 38. Našli su ga tokom autopsije.”

„Da li ste je pročitali?”

„Pročitao sam sve dokumente iz postupka. Ali nisam gledao slike, ako je to ono što želite da me pitate.”

Bilo je to upravo ono što sam htjela da ga pitam, ali sam se suzdržala i samo klimnula glavom. „Da li ste išli na mjesto događaja?”